

ELEKTRICKÉ POLE

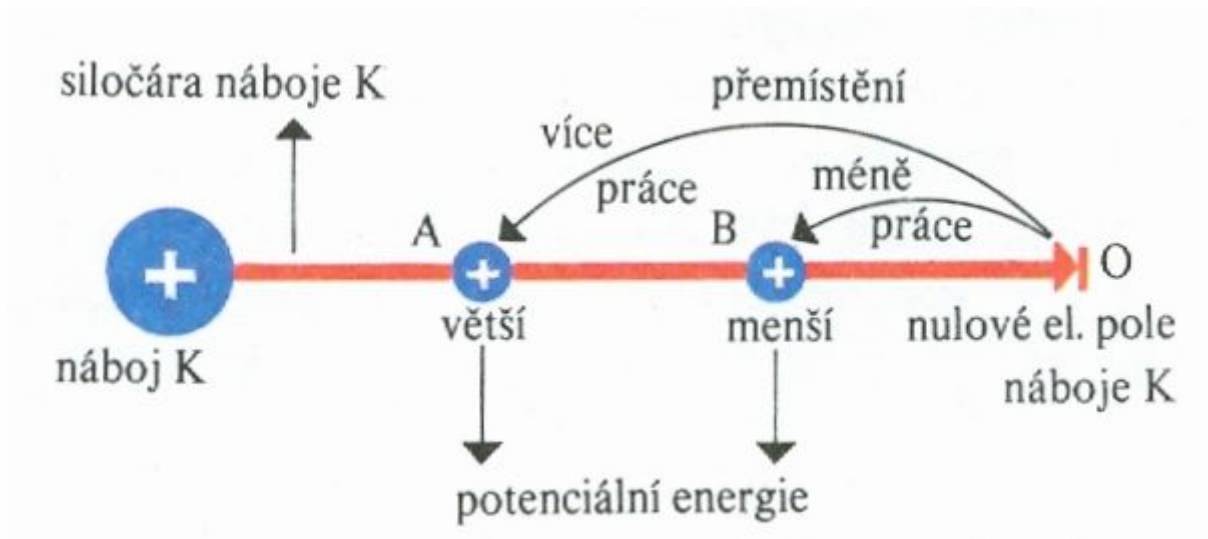
Elektrické napětí

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY.

Elektrické napětí

4) Stejnomené elektrické náboje se odpuzují, nesterjomené se přitahují.

Abychom přemístili v elektrickém poli náboje K referenční náboj Q , musíme překonat vzájemně odpudivé síly mezi těmito náboji, tedy musíme konat práci. Velikost této práce závisí jednak na velikosti přemísťovaného náboje, jednak na poloze uvažovaných míst, mezi nimiž náboj přemísťujeme.

K přemístění kladného náboje z bodu O do bodu A musíme vynaložit práci větší než z O do bodu B protože : s rostoucí vzdáleností silové účinky el. pole náboje K slábnou
dráha pohybu $OA > OB$, přičemž platí $W(\text{práce}) = F(\text{síla}) \cdot s(\text{dráha}) \quad J = \text{Nm}$.

Přestaneme-li náboje v elektrickém poli přidržovat, náboje se začnou okamžitě přemísťovat z bodů A a B do bodu O. Pohybující se náboj A přitom vykoná větší práci než náboj B.

Náboj Q, který je v elektrickém poli, má elektrickou potenciální energii, neboť je po uvolnění schopen konat stejně velkou práci.

Práce vykonaná nábojem na dráze AB:

$$W_{AB} = F (s_A - s_B)$$

$$\left. \begin{aligned} E &= \frac{F}{Q} \\ F &= k \frac{Q_K Q}{r^2} \end{aligned} \right\} E = k \frac{Q_K}{r^2}$$

intenzita elektrického pole v okolí náboje K v libovolné vzdálenosti r

Po dosazení: $W_{AB} = F(s_A - s_B) = EQ(s_A - s_B) = k \frac{Q_K Q}{(s_A s_B)^2} (s_A - s_B) = k Q_K \left(\frac{1}{s_A} - \frac{1}{s_B} \right) Q =$

$$= \frac{Q_K}{4\pi\epsilon_0\epsilon_r} \left(\frac{1}{s_A} - \frac{1}{s_B} \right) Q = \left(\frac{Q_K}{4\pi\epsilon_0\epsilon_r s_A} - \frac{Q_K}{4\pi\epsilon_0\epsilon_r s_B} \right) Q$$

$$\left(\frac{Q_K}{4\pi\epsilon_0\epsilon_r s_A} - \frac{Q_K}{4\pi\epsilon_0\epsilon_r s_B} \right)$$

je potenciální rozdíl mezi body A a B. Říkáme mu krátce **elektrické napětí** U_{AB} .

Potom práce vykonaná elektrickým polem je:

$$W_{AB} = QU_{AB}$$

Napětí U_{AB} mezi body A a B se číselně rovná práci, kterou vykoná elektrické pole, přemístí-li kladný náboj z bodu A do bodu B:

$$U_{AB} = \frac{W_{AB}}{Q} \quad [U_{AB}] = \frac{J}{C} = V \quad \text{volt}$$

Napětí charakterizuje pracovní schopnost el. pole mezi uvažovanými místy.

Z předchozího výkladu vyplývá:

$$W_{AB} = F \cdot l_{AB}; F = Q \cdot E \Rightarrow W_{AB} = QEl_{AB} = QU_{AB}$$

Pak intenzitu elektrického pole lze definovat:

$$E = \frac{U_{AB}}{l_{AB}} \quad [E] = \frac{V}{m} = \frac{N}{C}$$

Intenzita elektrického pole v určitém jeho místě se rovná největšímu spádu napětí v tomto místě.

Napětí U_{AB} mezi body A a B se rovná práci, kterou vykoná elektrické pole, přemístí-li kladný

náboj z bodu A do bodu B. Pro B v nekonečnu $s_B = \infty$ je $\frac{1}{s_B} = 0$. Pak napětí mezi bodem A

a nekonečnem je $U_{A\infty} = \frac{Q_K}{4\pi\epsilon_0\epsilon_r} \left(\frac{1}{s_A} - 0 \right) = \varphi_A$

$$\varphi = \frac{1}{4\pi\epsilon_0\epsilon_r} \frac{Q}{r}$$

Nazývá se *potenciál* (latinsky potentia je mohutnost nebo moc).

Potenciál určitého místa v elektrickém poli se vlastně rovná práci, kterou by pole vykonalo při přemístění náboje +1C z uvažovaného místa do nekonečna, kde je potenciál nulový. Potenciál bodu v elektrickém poli je tedy vlastně napětí mezi uvažovaným bodem a nekonečně vzdálenými místy. Protože nekonečno je nedostupné, *považujeme za nulový potenciál povrch Země. Nulový potenciál potom mají všechny předměty, které jsou vodivě spojeny se zemí.*

Elektrické náboje se mohou pohybovat jen mezi takovými dvěma místy elektrického pole, jejichž potenciál je různý, a to vždy z místa s větším potenciálem do místa s potenciálem menším. Dohodou bylo přijato, že místo s větším potenciálem se označuje jako **kladné**, místo s menším potenciálem se označuje jako **záporné**.

$$U_{AB} = \varphi_A - \varphi_B$$

S použitím:

- L. Javorský, A. Bobek, R. Musil. *Základy elektrotechniky*. 5. upravené vydání. Praha 1970: SNTL. od str. 29.
- L. Voženílek. *Kurs elektrotechniky. 2. přepracované vydání*. Praha 1988: SNTL. od str. 30.
- Z. Opava. *Elektřina kolem nás*. Praha 1985: Albatros.2., upravené a doplněné vydání. str. 014.
- Kolektiv AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY. *DVD Elektřina a magnetismus*. 2007.

vypracoval: Ing. Milan Maťátko
